

ותמה אני על עצמי היכן ראה רבינו הנימוקי יוסף קיימא לן כן במסכת סנהדרין, ולכאורה אדרבה לפי כללי ההלכה יוצא לנו דהלכה כשמואל, ואיך אפשר לומר דקיימא לן במסכת סנהדרין דהלכה כרב דכל הכתוב בפרשת מלך מלך אסור בו, ואף אם תמצי לומר דסבירא ליה לנימוקי יוסף ז"ל דהלכה כרב, צריך טעם מדוע נפסוק הלכה כרב, אחר שיש לנו שלשה טעמים נכונים לפסוק כשמואל וכדכתיבנא וצ"ע.

ועכשיו ראיתי לרב המאירי ז"ל נדרים שם שכה כתב: "כבר ביארנו בהרבה מקומות שלא נאמר דינא דמלכותא דינא אלא בדבר שהמלך עושה חוק קבוע דרך כלל, ולא שיחדש דבר לאיזה יחיד בפרט, וכל שעשהו דרך כלל דין גמור הוא ואסור בהעלמתו או בהכרחתו כגניבה גמורה, ודבר זה אין בו חלוק בין מלכי ישראל למלכי

ודוק היטב והבן שנראה דהרב נימוקי יוסף ז"ל אזיל בשיטת התוספות ז"ל שנקטו כרב, וטענת הרב המאירי ז"ל "ואין צורך בכך שהרי פסקנו כל שבפרשת מלך מלך מותר בו", היא כתמיהתנו על הרב הנימוקי יוסף ודוק וצ"ע.

סימן פב.

בענין עגלון מלך מואב

תשמ"ט.

כתיב לארצם, הכי קאמר לשפלות ולתחתית שבו שנגזר עליהם פורענות.

שופטים (ג' כ'): "ואהוד בא אליו [אל עגלון] ויאמר אהוד דבר אלהים לי אליך, ויקם מעל הכסא. ופירש רש"י ז"ל: "דבר אלהים לי אליך וצריך אתה לעמוד".

וחושבני שפשט לשון רש"י ז"ל כאן מורה דאהוד לא רק אמר לעגלון "דבר אלהים לי אליך", אלא גם אמר לו לעגלון שיעמוד, ולפי זה אין דברי רש"י ז"ל כאן כדבריו בפירושו לסנהדרין דלעיל, וצ"ב.

וראיתי בספר משנה ברורה (סימן נ"ו אות ח') שהביא מחלוקת הפוסקים אם יש

סנהדרין (ט"ל ב'): "רבי יהושע בן לוי רמי כתיב וכמשפטי הגוים אשר סביבותיכם לא עשיתם, וכתיב וכמשפטי הגוים אשר סביבותיכם עשיתם, כמתוקנין שבהם לא עשיתם, כמקולקלין שבהם עשיתם, ויסעו מעליו וישובו לארץ".

ופירש רש"י ז"ל: "כמתוקנים שבהם לא עשיתם, כמו עגלון מלך מואב שהיה מכבד את ה' שכשאמר לו אהוד דבר אלהים לי אליך המלך, מיד ויקם מעל הכסא (שופטים ג'): כמקולקלין שבהם, כגון מישע מלך מואב שהקריב בנו לעבודה זרה, כך היו ישראל עושים, ובאותה שעה נזכר להם אותו עון שהיו רגילים גם הם בו: לארץ, מדלא

צריך לחפש מקור לדברות רש"י ז"ל בספר שופטים. [ולא ידעתי מדוע הגאון בעל יפה עינים ז"ל דכל רז לא אניס ליה לא ציין לדברות חז"ל במדרשים כמנהגו הטוב].

ובן מצאתי לרבינו הרמב"ם ז"ל באגרת השמד (דף קי"ג) שכתב: "עגלון מלך מואב שהצר לישראל לפי שנתן כבוד לאלהי ישראל כאשר אמר לו אהוד דבר אלהים לי אליך עמד מהכסא, גמלו ה' גמול טוב ונתן כסא שלמה שהוא כסא ה' וכסא המלך המשיח מזרעו כי רות המואביה היתה בתו ולא קפח הקב"ה שכרו", וגם פשט דבריו ז"ל מורה שעגלון קם מעצמו. [ומקור דברי הרמב"ם במדרשים דלעיל, ונעלמו הדברים ^{אוצר החכמה}]. מהמהדיר שם ולא ציין זאת].

לעמוד בקדיש או לא וכתב: "ויש לחוש לדעת המחמירים, ויש ללמוד קל וחומר מעגלון מלך מואב שהיה גוי וקם מעצמו מעל כסאו לדבר ה' כל שכן אנחנו עמו" עכ"ל.

ולבאורה אם נכונים דברינו בהבנת דברי רש"י דספר שופטים, אזי אין ראיה מעגלון, שהרי לא קם מעצמו אלא על פי ציווי והוראה מפורשת מאהוד, ועיין. איברא דהמעין היטב בדברי רבותינו ז"ל בתלמוד בבלי סנהדרין (ס' א'), ובמדרש במדבר רבה (פט"ז כ"ז) ורות רבה (פ"ב ס"ט) ומדרש תנחומא (פרשת ויחי סי"ד), יראה דפשטות דבריהם שעגלון עמד מעצמו בלא הוראה מפורשת מאהוד ע"ש, ולפי זה

סימן פג.

אוצר החכמה

בענין האמורא רב אחא בריה דרבא

השני"ב.

הראשון על כל פנים – דרב אחא בריה דרבא היינו שהיה בנו של האמורא רבא הידוע, הוא רבא בר יוסף בר חמא.

ובאמת זה כמה נסתפקתי אם רב אחא בר רבא הנזכר בתלמוד, הוא בנו של האמורא רבא הידוע דהיינו רבא בריה דרב יוסף בר חמא, רעו ועמיתו של אביו, או אמורא אחר הוא.

ועיינתי בספר סדר הדורות (ערך רב אחא בר רבא) ולא ראיתי שבירר זאת, ועכשיו נדפס ספר היקר כנוס סופרים לגאון בעל מלא הרועים ז"ל וראיתי שם (מערכת א' ערך אחא אות ל"א) שאף הוא ז"ל כבר עלה ונסתפק בדבר, והוכיח מפסחים

סנהדרין (ס"ד ב'): "אמר רב אחא בריה דרבא העביר כל זרעו למולך פטור" וכו'.

וראיתי לגאון המובהק רבי יוסף ענגיל ז"ל בספרו בית האוצר (כלל נ"ג דנ"ח ע"א) שכה כתב: "בסנהדרין (ס"ד ב') אמר רב אחא בריה דרבא העביר כל זרעו למולך פטור וכו', ולמאן דאמר אי אפשר לצמצם לכאורה לא משכחת כלל העברה בבת אחת, ויש לומר דרב אחא בריה דרבא בשיטת אביו קאי דסבירא ליה לרבא אפשר לצמצם עיין תוספות (כ"ח א' ד"ה לא), ויש ליישב עוד באופן אחר".

הרי לנו מבואר דהגאון מרא דתלמודא רבי יוסף ענגיל ז"ל פשיטא ליה – בתירוצו